

Справа «Педерсен і Баадсгаард проти Данії» (Pedersen and Baadsgaard v. Denmark)

У рішенні, ухваленому 19 червня 2003 року у справі *«Педерсен і Баадсгаард проти Данії»*, Суд постановив, що:

- не було порушення ст. 6 Конвенції; не було порушення ст. 10 Конвенції.

Обставини справи

П. Імерген Педерсен, 1939 р. н., та п. Стен Крістіан Баадсгаард, 942 р. н., є підданими Данії, проживають у м. Копенгагені. У час, про який ідеться у справі, вони працювали журналістами на Датському телебаченні, котре є одним із двох національних телевізійних каналів у Данії. Вони створили дві програми про судовий процес щодо особи, яку було засуджено до 12-річного строку ув'язнення за вбивство своєї дружини (далі – справа про вбивство). Ці програми транслювалися 17 вересня 1990 року та 22 квітня 1991 року. Автори програм критикували місцеве відділення поліції, котре займалося справою. У другій з програм було показано інтерв'ю, що його проводив п. Баадсгаард з одним зі свідків. Ведучий програми постійно ставив такі риторичні запитання: «Чому зникла найістотніша частина показань водія таксі, і хто саме з поліцейського відділення та з прокуратури повинен відповісти за це? Чи саме головний керівник цього відділення (далі вказувалося його ім'я) ухвалив рішення про те, щоб виключити протокол допиту свідка з матеріалів справи? Чи у вирішенні питання про приховання згаданих показань від захисників, судді та членів журі взяли участь і керівник відповідного поліцейського відділення, і головний інспектор повітряної оперативно-розшукової групи?» При цьому, крім зазначення прізвищ згаданих посадових осіб, було також продемонстровано фотографії, на яких вони були зображені.

23 травня 1991 року головний керівник відповідного поліцейського відділення звернувся до компетентних органів із заявою про порушення справи про наклеп проти згаданих журналістів та телекомпанії.

29 листопада 1991 року спеціальний суд з перегляду справ ухвалив рішення про перегляд згаданої у телепередачах справи про вбивство. У відповідь на інформацію, що прозвучала у цих передачах, було розпочато розслідування обставин, за яких проводилося слідство у справі про вбивство. У висновку слідчих органів від 20 грудня 1991 року стверджувалося, що поліцейські, котрі займалися слідством у справі, не виконали вимоги процесуального закону, а саме: не надали можливості ознайомитися свідку, після його допиту, зі змістом відображених у протоколі його показань.

13 квітня 1992 року за наслідком перегляду було постановлено виправдальний вирок у згаданій справі про вбивство.

19 січня 1993 року журналістам було офіційно пред'явлено звинувачення у вчиненні наклепу. 15 вересня 1995 року міський суд м. Копенгагена постановив обвинувальний вирок, проте вирішення питання про обрання їм міри покарання було відкладено. Апеляцію було подано і журналістами і стороною обвинувачення. Рішенням від 6 березня 1997 року Високий суд підтвердив обвинувальний вирок і засудив підсудних до сплати штрафу у розмірі 400 датських крон (приблизно 53 євро), а також призначив сплатити відповідному поліцейському відділенню 75 000 датських крон (приблизно 10 000 євро) як компенсацію моральної шкоди. У своєму рішенні від 28 жовтня 1998 року Верховний суд підтримав обвинувальний вирок і збільшив суму компенсації до 100 000 крон (приблизно 13 400 євро).

Зміст рішення Суду

Покликаючись на ч. 1 ст. 6 Конвенції, заявники скаржились на тривалість кримінального провадження щодо них. Вони також стверджували, що ухвалення Верховним судом Данії рішення, яке підтвердило правильність засудження заявників судом нижчої інстанції, становить непропорційне обмеження функції журналістів відігравати роль «вартового пса» у демократичному суспільстві.

Суд зазначив, що загалом провадження у справі тривало п'ять років, дев'ять місяців та дев'ять днів. Оскільки окремі питання в провадженні виявились складними та

потребували чималих затрат часу для їх вирішення, а також, беручи до уваги те, що й поведінка самих заявників була однією з причин подовження тривалості судового розгляду, Суд дійшов висновку, що з боку національних судових органів порушення конвенційної вимоги щодо розгляду справи у розумний строк не було.

Обидві сторони погодились стосовного того, що мало місце втручання у право журналістів на свободу вираження поглядів. Питання, яке стояло перед Судом, полягало у тому, щоб вирішити, чи було це втручання необхідним у демократичному суспільстві.

Заявники стверджували, що інформація у телепередачах була викладена таким чином, щоб глядачі мали можливість самі вирішувати, хто був відповідальним за недоліки слідства у справі про вбивство. Вони також заявляли, що подана інформація головним чином складалася з викладу фактів та ознайомлення глядачів з відповідними документами. Крім того, заявники звертали увагу Суду на те, що висвітлення показів водія таксі стало одним з найвагоміших приводів до перегляду згаданої справи, а відтак, ключовим аргументом у наступному виправданні підсудного.

Уряд стверджував, що журналістів було засуджено не за критику поліції, а лише за публічне проголошення надто серйозних необґрунтованих заяв стосовно конкретних посадових осіб.

Так само як і Верховний суд Данії, Суд встановив, що журналісти, котрі готували згадані телепередачі, однозначно вважали істинними покази водія таксі і висвітлювали обставини таким чином, що у глядачів складалось враження, ніби факти є доведеними, а поліція приховує докази. Упередженість позиції журналістів залишала для глядачів можливість зробити лише такі висновки: істотні докази у справі було приховано або головним керівником відповідного поліцейського відділення власноручно, або за пособництвом головного інспектора повітряної оперативно-розшукової групи. Суд зазначив, що заявники тим самим не залишили глядачам можливості припустити, що покази водія таксі могли виявитися недостовірними. Така серйозна заява не може тлумачитись як оціночне судження про факти, оскільки вміщувала твердження про самі факти. Стосовно питання, чи журналісти діяли добросовісно, Суд звернув увагу на одностайний висновок Верховного суду Данії про те, що журналісти не довели правдивість своїх заяв. Суд зазначив, що в процесі розслідування обставин, за яких проводилось слідство у справі про вбивство, не було виявлено жодних ознак того, що будь-хто з поліцейських приховав докази у даній справі чи вилучив інформацію зі слідчих протоколів.

Суд висловив сумніви щодо достатності та ретельності інформації, одержаної в ході журналістського розслідування, аби стверджувати, що головний керівник поліцейського відділення навмисно приховав істотні докази у справі про вбивство. Суд взяв до уваги також і те, що зазначені телепередачі транслювалися у час найбільшої глядацької активності. Верховний суд Данії сформулював тезу про те, що у справі про відповідальність журналістів знайшла відображення колізія між правом журналістів повідомляти інформацію, з одного боку, та їхнім обов'язком убезпечити при цьому добру репутацію або права особи, з іншого. Верховний суд дійшов висновку, що втручання у права журналістів було необхідним задля того, аби захистити репутацію відповідних осіб. Суд погодився з таким висновком і тому постановив, що порушення ст. 10 Конвенції не було.

Реферативний переклад з англійської мови та опрацювання рішення здійснено у Львівській лабораторії прав людини і громадянина НДІ державного будівництва та місцевого самоврядування АПрН України О. О. Бекетовим, Р. М. Москалем, Н. П. Ничай, М. Ю. Пришляк, Т. І. Пашуком, М. Б. Рісним, А.-М. Я. Хом'як.